

ВСТУП

Педагогічна практика є обов'язковим компонентом освітньої програми для здобуття кваліфікаційного рівня „бакалавр“, „спеціаліст“, магістр“ і має на меті набуття ними професійних практичних навичок та вмінь. Педагогічна практика невіддільна від навчального процесу, оскільки в школі студенти вчаться творчо застосовувати ті знання та вміння, які вони здобули в процесі навчання в університеті.

1. Педагогічна практика для студентів IV курсу напряму підготовки 6.020303 Філологія (Польська мова і література, Російська мова і література) проводиться у VIII семестрі і триває 6 тижнів – 270 год. Студенти проводять уроки в середніх класах (5–9) з польської, української або російської мов і займаються виховною роботою. Паралельно студенти можуть проводити уроки з літератури.

2. Студент-практикант повинен приходити на практику кожен день до початку уроків і перебувати у школі не менше 6 годин.

3. Відвідувати уроки вчителя-предметника та інших студентів-практикантів, брати участь в їх обговоренні з метою вивчення специфіки роботи в даному класі, ознайомлення з учнівським колективом.

4. На педагогічній практиці студенти мають не тільки застосувати і закріпити теоретичні знання з фахових дисциплін, а і вивчити багатогранну роботу школи, діяльність вчителя-предметника та класного керівника, оволодіти прийомами і методами навчально-виховної роботи з учнями, ознайомитися з новими освітніми технологіями навчання і виховання учнів та вивчати передовий досвід роботи вчителів.

ПРОГРАМА ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

I. Мета та завдання педагогічної практики

До початку педагогічної практики студенти уже набули теоретичні знання з профілюючих предметів, оволоділи методикою викладання предметів, ознайомилися з структурою навчальної та виховної роботи в школі, методами та прийомами виховної роботи, а під час педагогічної практики студенти повинні навчитися застосовувати набуті знання. Тому педагогічна практика передбачає:

- формування професійних якостей майбутнього вчителя, активної життєвої позиції, поваги до професії вчителя, вміння спілкуватися з дітьми;
- формування професійних вмінь і навичок, які необхідні для успішної роботи в умовах сучасної школи;
- встановлення зв'язку теоретичних знань з практикою, застосування знань, вмінь та навичок в навчально-виховній роботі;
- ознайомлення з передовим досвідом роботи вчителів-предметників та класних керівників;
- оволодіння сучасними методами і прийомами викладання польської, української та російської мов із врахуванням конкретних умов школи, рівня володіння мовою, вікових особливостей учнів;
- формування творчого підходу до педагогічної діяльності.

II. Діяльність студентів під час педагогічної практики на IV курсі

Студенти уже відвідували школу під час лабораторних занять з методики викладання української, польської або російської мов, брали участь в обговоренні показових уроків, складали пробні плани-конспекти уроків і под. Але така діяльність була більше пасивна, ніж активна. Педагогічна практика передбачає активну діяльність студента, яка скеровується на:

- ознайомлення з системою навчально-виховної роботи в школі, з педагогічною лабораторією вчителя-словесника, з методичними матеріалами кабінету польської та російської мов, знайомство з колективом учнів класу;
- вивчення програм з польської, української або російської мов, тематичних планів, планів позакласної роботи з вказаних предметів;
- вивчення методичних посібників, матеріалів з позакласної роботи, досвіду вчителів-предметників;
- визначення форм і змісту роботи з польської і російської мов в конкретних класах;
- ознайомлення з планом роботи класного керівника як основи для складання плану виховної роботи з класом;
- проведення навчально-виховної і позакласної роботи.

Весь період проходження практики умовно можна поділити на три частини:

- *I тиждень* – пасивна практика, яка передбачає підготовку до навчально-виховної діяльності, складання індивідуального плану роботи на весь період практики; визначення тематики і термінів проведення уроків, аналіз відповідних розділів програм і підручників; складання тематичного плану з профільюючих предметів; вивчення додаткової наукової, навчальної та методичної літератури; визначення тематики позакласних заходів з предмету, розробка планів їх проведення; відвідування уроків вчителів-предметників та інших уроків з метою вивчення класу; участь в аналізі відвіданих уроків; оформлення індивідуального щоденника педагогічної практики;
- *з II тижня і на протязі всієї практики*: розробка поширених планів-конспектів уроків; підготовка дидактичних матеріалів та наочних посібників; підготовка і проведення уроків з польської мови та літератури, української мови та літератури, російської мови та літератури; відвідування та аналіз уроків інших студентів-практикантів; підготовка та проведення позакласних заходів з предмету та відвідування заходів інших

студентів, їх аналіз; індивідуальна робота з учнями; допомога вчителям в оформленні навчального кабінету; спостереження за визначеним на початку практики учнем та написання психолого-педагогічної характеристики на нього;

— *на останньому тижні*: крім основної діяльності – оформлення звітної документації; підготовка та участь у звітній конференції (в школі і в Інституті).

III. Уроки мови (польської, української і російської) і розвиток усного мовлення в 5–9 класах

Навчально-виховна практика студентів 4 курсу передбачає підготовку і проведення різних типів і видів уроків мови. Тому студент повинен:

- визначити і обґрунтувати тип уроку, його структуру у відповідності до теми уроку і мети;
- вибрати оптимальні методи і засоби навчання, які б сприяли якнайкращому засвоєнню граматичного матеріалу, так і максимальному розвитку усного мовлення;
- вибрати завдання і вправи у відповідності до теми і мети уроку;
- знайти правильне співвіднесення в рамках уроку мовної теорії і мовної практики, формувати нові поняття і знання, забезпечити їх застосування на практиці;
- застосувати найбільш ефективні для даного навчального матеріалу форми роботи;
- особливу увагу звертати на використання на уроці завдань з розвитку усного мовлення і вироблення грамотності учнів;
- планувати і реалізувати на уроці прийоми диференційного навчання, застосувати різні форми контролю і оцінювання знань, умінь і навиків учнів;
- здійснювати на уроках міжпредметні зв'язки, особливо з рідною мовою і літературою.

При підготовці до уроку студент-практикант повинен ставити перед собою такі завдання:

1. Визначити місце даного уроку в системі уроків з тієї ж теми, його структуру, методи і прийоми роботи з врахуванням теми і мети.
2. Вибирати оптимальні засоби навчання, щоб забезпечити найефективніше засвоєння учнями нового матеріалу, закріплення вивченого та викликати в учнів зацікавленість і бажання працювати вдома самостійно над певною темою.

IV. Індивідуальні завдання (одне на вибір)

1. Скласти тести до будь-якої теми з орфографії польської мови.
2. Зробити огляд науково-методичних філологічних журналів та скласти бібліографічний показник з відповідних тем, які вивчаються у школі.
3. Виготовити зразки наочних посібників з граматики польської, української або російської мов (2 теми на вибір).
4. Підібрати тексти різного типу диктантів: контрольний, з творчим завданням, словниковий, вибірковий.
5. Скласти короткий лінгвістичний словник школяра (відповідно до тематичного плану) для певного класу.

ОРГАНІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

I. Керівництво педагогічною практикою

Навчально-методичне керівництво і виконання програми педагогічної практики забезпечують відповідні кафедри університету.

Керівник практики від інституту (певної спеціальності) – фахівець із числа досвідчених викладачів-методистів керує практикою студентів у школі. В його обов'язки входить:

- організація настановчої і підсумкової конференцій з педагогічної практики в школі;
- організовує розподіл студентів на педагогічну практику у школи міста;

- оформляє направлення для студентів-практикантів у школи; забезпечує студентів-практикантів необхідними документами (програма практики, щоденник обліку роботи студента, індивідуальний щоденник студента);
- організовує зустріч студентів-практикантів з дирекцією школи, вчителями-предметниками та класними керівниками;
- на основі даних, одержаних від старост підгруп (на протязі першого тижня), складає зведений графік практики (розклад уроків, місце і дні пробних залікових уроків, виховних та позакласних занять);
- перевіряє звітну документацію і подає загальний звіт про наслідки проведення практики університетському керівнику студентською педагогічною практикою;
- виставляє диференційну оцінку за педагогічну практику із врахуванням виконання всіх видів завдань практики.

Методисти від профілюючих кафедр :

- спільно з дирекцією школи розподіляють студентів-практикантів за класами;
- беруть участь у настановчих і підсумкових нарадах щодо організації педагогічної практики;
- надають студентам методичну допомогу у підготовці до уроків, позакласних занять, затверджують конспекти пробних і залікових уроків;
- відвідують уроки студентів-практикантів, беруть участь в їх обговоренні, оцінюють їх;
- знайомлять студентів-практикантів з досвідом роботи вчителів школи;
- проводить разом із спеціалістами з безпеки життєдіяльності інструктаж з охорони праці і техніки безпеки.

Старости підгруп назначаються керівником практики у кожній школі. Він здійснює:

- 1) загальну організацію педагогічної практики: передає студентам та працівникам школи необхідні інструктивні документи, інформує їх про наради, збори, консультації; виконує розпорядження керівника практики і методистів;

2) впродовж *першого* тижня практики передає фаховим методистам та керівнику практики:

- розклад уроків та місце проведення уроків;
- розміщення класів;
- дані про класоводів та класних керівників, за якими закріплені студенти;

3) забезпечує ведення журналу обліку проходження студентами педагогічної практики. Дбає про те, щоб щоденник завжди знаходився в учительській або місці, визначеному дирекцією школи.

II. Оцінювання залікових уроків студентів-практикантів та практики в цілому

Студент не допускається до проведення уроку без поширеного плану-конспекту, який має бути узгоджений з методистом або вчителем-предметником за день до проведення уроку і підписаний ним.

Оцінювання уроків студентів-практикантів здійснюється згідно з такими критеріями:

Оцінка „**відмінно**“ (10–9 балів) ставиться, якщо студент продемонстрував бездоганне володіння навчальним матеріалом, методично правильно його подав, досяг визначеної мети уроку, виявив уміння самостійно і творчо готуватись до уроку, продумав урок до деталей, найефективніше використав необхідні для кожного етапу засоби навчання, вміло вирішував проблеми розвитку та виховання учнів.

Оцінка „**добре**“ (8–7 балів): студент продемонстрував достатньо добре володіння навчальним матеріалом, володіє методикою, але допустив окремі незначні помилки при визначенні структури уроку, підборі методів навчання, вміє тримати дисципліну на уроці, але не завжди активізує увагу всіх учнів. Можливі окремі неточності в методиці викладання (неточність у використанні

наочних посібників, відсутність коментарів при оголошенні домашнього завдання, мотивації оцінювання учнів), які суттєво не вплинули на хід уроку.

Оцінка „*задовільно*“ (6–5 балів) ставиться, якщо студент частково досяг поставленої мети, а, отже, допускав багато неточностей під час проведення уроку, не виправляв помилки у відповідях учнів чи на дошці, переважало монологічне ведення уроку, в учнів не було зацікавленості, а, як наслідок, погана дисципліна, недостатньо підготовлений, не дуже добре орієнтується в матеріалі і в кінці уроку уже погано орієнтується в тому, що повинен робити. На уроці працював не з цілим класом, а з окремими учнями.

Оцінка „*незадовільно*“ (4–3 бали) ставиться тоді, коли студент не досяг поставленої мети уроку, допускав грубі помилки в методиці проведення уроку та в поясненні фактичного матеріалу, на уроці незадовільна дисципліна через різні недоліки у роботі студента. Практично, студент не був готовий до уроку.

Оцінюючи позакласну і виховну роботу потрібно враховувати різноманітність використаних форм та систематичність їх проведення. При цьому аналізується самостійність і творчість студентів у підготовці заходу, активність учнів, його результативність, виховне значення та якість оформлення звітної документації.

Окремо оцінюються результати діяльності з вивчення психолого-педагогічних особливостей учня (психолого-педагогічна характеристика на учня).

Оцінювання методичної роботи передбачає аналіз умінь:

- методично правильно проводити уроки, аналізувати їх;
- складати тематичне та інші види планування;
- проводити самоаналіз педагогічної діяльності;
- уміння обґрунтовувати свою точку зору в дискусіях;
- виконувати навчально-дослідне завдання;
- вивчати та узагальнювати педагогічний досвід учителів.

У відомість ставиться оцінка за індивідуальний письмовий звіт студента-практиканта та індивідуальне завдання.

Загальна оцінка за педагогічну практику виставляється у кінці практики, враховуючи усі види діяльності, які перераховані вище. При цьому враховується рівень сформованості умінь, якими повинні оволодіти студенти за період педагогічної практики, добросовісність виконання студентами-практикантами доручень учителів та методистів, участь в оформленні кабінету, виготовленні наочних посібників та дидактичних матеріалів, якість оформлення звітної документації.

Загальна відомість, в яку виставляються оцінки методистами кафедр:

№ п/п	Прізвища та ініціали	Розділи навчально-виховної практики					Оцінка пись- мового звіту	Оцінка індиві- дуального зав- дання	Підсумкова оцінка роботи практиканта
		Оцінка знань з фахової дисципл.	Оцінка проведе- них уро- ків і по- закласної роботи	Оцінка за володіння методи- кою на- вчання	Оцінка виховної роботи як класного керівника	Оцінка психоло- го-педа- гогічного вивчення учня			

Студенту, який отримав „незадовільно“ за педагогічну практику, може бути надано право проходження практики повторно при виконанні умов, визначених вищим навчальним закладом. В разі повторного незарахування практики студент відраховується з вищого навчального закладу.

Оцінка за практику враховується стипендіальною комісією при визначення стипендії разом з його оцінками за результатом підсумкового контролю.

III. Підведення підсумків практики

Після закінчення термінів практики студенти звітують про виконання програми практики. Студент у перший тиждень після закінчення практики подає на кафедру таку звітну документацію:

1. Характеристика, підписані і оцінені безпосередньо керівником від бази практики (директор школи, вчитель-предметник, класний керівник) та затверджена печаткою.
2. Письмовий звіт про проходження практики.

3. Поширений конспект залікового уроку з польської, української чи російської мов (підписаний вчителем-предметником) разом з додатковими наочними матеріалами.
4. Індивідуальний щоденник спостережень.
5. Індивідуальне завдання.
6. План-конспект позакласного заходу з предмету (підписаний вчителем-предметником).
7. План-конспект виховного заходу (підписаний класоводом).
8. Психолого-педагогічна характеристика на учня.
9. Щоденник обліку роботи студентів-практикантів (здає староста підгрупи)

МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ

I. Ааналіз уроку:

Організаційна структура уроку

1. Яка мета проведеного уроку, чи правильно вона була поставлена.
2. Правильність формулювання теми.
3. Яке місце цього уроку в системі інших (з певної теми, розділу).
4. Тип уроку, його структура, чим відрізняється структура проведеного уроку від попередніх і чи доцільна була така структура.
5. Якщо були відступи від плану уроку, то чим вони були зумовлені і чи оправдали себе.
6. Чи рівномірно був розподілений час; чи зберігся потрібний темп уроку: якщо був порушений, то чому.

Зміст уроку

1. Науковість викладу матеріалу: чи були правильні визначення, формулювання правил, чи допускалися помилки в термінології.
2. Співвіднесеність теоретичного і практичного матеріалу. Забезпечення єдності теорії і практики.
3. Правильність відбору матеріалу на уроці. Які вправи використовувалися: їх відповідність темі, типу уроку.
4. Які тексти використовувалися на уроці: їх доступність для розуміння учнями, зміст, наявність граматичних форм чи орфограм, які вивчалися на уроці.
5. Як використовувалась наочність, технічні засоби навчання, аудіо- чи відеотехніка.

6. Зв'язок між матеріалом, який подається на уроці, з попередніми умовами. Які форми опитування учнів використовувалися на уроці.
7. Характер завдань, які учні повинні виконати вдома.
8. Як на уроці здійснювався розвиток мислення в учнів.
9. Ступінь активності учнів; зацікавленість уроком і дисципліна.

Методика проведення уроку

1. Методика проведення різних частин уроку: подання нового матеріалу, закріплення набутих навичок, перевірка домашнього завдання.
2. Поєднання колективних та індивідуальних форм роботи на уроці.
3. Засоби активізації уваги на занятті.
4. Правильність оцінювання знань учнів. Кількість виставлених оцінок, їх мотивація.
5. Підведення підсумків уроку.

Характеристика ділових якостей вчителя

1. Поведінка вчителя на уроці: вміння триматися перед класом, мова вчителя, вміння охоплювати увагою весь клас.
2. Педагогічний такт вчителя, взаємостосунки вчителя з учнями, стиль у роботі.

Загальні висновки

1. Чи досягнута мета уроку, якість знань і навиків учнів, свідомість засвоєння матеріалу.
2. Які недоліки або особливості привернули увагу.
3. Загальне враження від уроку. Поради та методичні вказівки

II. Рекомендації щодо підготовки і проведення уроків російської мови

Тема урока:

Цель урока: учебная, развивающая, воспитательная, познавательная

Оборудование урока: таблицы, опорные схемы, видеофильм, индивидуальные задания, слайды, другое необходимое оборудование.

Методы обучения:

Место проведения:

Структура урока: Структура урока зависит от типа урока. В зависимости от цели, уроки русского языка бывают:

- урок первичного усвоения нового материала;
- урок закрепления знаний и навыков;
- урок обобщающего повторения;
- урок контроля и проверки знаний;
- комбинированный урок.

Неотъемлемыми элементами уроков должны быть:

1. Оргмомент. 2. Проверка домашнего задания. 3. Опрос учащихся. 4. Объяснение нового материала. 5. Закрепление нового материала. 6. Повторение ранее изученного. 7. Подведение итогов урока. 8. Оценка знаний и умений учащихся. 9. Задание на дом.

– *Изучение на уроке нового материала* занимает важное место в структуре урока. Прежде приступить к объяснению нового материала учитель должен произвести определенную подготовку учащихся к восприятию новой информации. Для этого нужно произвести определенный экскурс и связать во едино предыдущие темы с новой. Объяснение нового материала должно вестись по определенному плану. Оно должно быть глубоким, четким, ясным, полным, доступным, исчерпывающим. Объяснение нового материала предполагает разъяснение некоторых сложных моментов с возможным привлечением вспомогательного материала, заучивание наизусть определенных правил, определений.

– *Первичное закрепление знаний и навыков* следует за объяснением нового материала и проводится непосредственно на уроке после объяснения нового материала. Это многоплановый процесс. Здесь нужно подходить дифференцированно. Вторичное, более многоплановое закрепление нового материала осуществляется в процессе выполнения учащимися домашних заданий.

– *Опрос учащихся* – одна из самых важных форм проверки знаний на уроке. По форме опрос бывает индивидуальный и фронтальный, а по способу выполнения устный и письменный. К опросу предъявляются следующие требования:

- 1) вопросы должны быть четкими, ясными, не допускающими двояких толкований;
- 2) опрос должен активизировать мыслительную деятельность учащихся; целесообразна постановка вопроса *почему? для чего?*
- 3) учащиеся должны обосновать свои ответы, проводить сравнение явлений или фактов, обобщать сказанное;
- 4) при опросе нужно следить не только за содержанием ответа, но и за речью учащихся, требуя грамматически и логически правильного выражения мыслей;
- 5) ответ на поставленный вопрос должен быть дан в форме связанного рассказа с примерами, подтверждающими правило. Целесообразно приучать учащихся давать связные ответы на любые поставленные вопросы, требовать выразительного чтения приводимых примеров;
- 6) индивидуальный опрос нужно сочетать с работой всего класса, привлекая учащихся к активному слушанию ответа товарищей;
- 7) опрос нужно строить так, чтобы включать и ранее изученный материал.

Индивидуальный опрос предполагает использование всевозможных видов и форм раздаточного материала.

– *Домашнее задание* предполагает самостоятельное усвоение определенного количества знаний. Прежде чем приступить к выполнению

домашнего задания, ученики должны хорошо изучить теоретический материал, осознать условия выполняемого упражнения. Домашнее задание должны быть посильными для каждого ученика.

III. Виды работ по развитию речи на уроках русского языка

Основная практическая задача учителя русского языка в школе – это развитие речи учащихся. Содержание этой работы отражено в новой программе по русскому языку. В ней указывается, какими речевыми навыками должны овладеть учащиеся при изучении той или иной темы. Специально в программе выделен раздел по развитию навыков связной речи.

Успех работы по развитию речи учащихся во многом определяется методикой изучения грамматики и теми видами упражнений, которые организует учитель в классе и дома. Вот основные из них:

1. *Отбор лексики и виды словарной работы.* На уроках русского языка словарный состав изучается с грамматической точки зрения. Грамматическим подходом к изучению словарного состава определяется и принцип отбора слов, над которыми работает учитель на уроке. С другой стороны, отбор лексики на этих уроках определяется и чисто орфографическими задачами. Дальнейший отбор лексики идет по другим, уже общедидактическим принципам: по принципу доступности слова для понимания, принципу частотности его употребления и т. д. Орфографически трудные слова могут быть выбраны в связи с повторением грамматического материала, в связи с предстоящим диктантом, изложением или сочинением. Отбор трудных в орфографическом отношении слов можно связать с каким-нибудь общественным событием. Однако отбор лексики для урока – это только начало большой лексической работы. Большое значение имеет то, как организовать словарную работу в классе.
2. *Изучение тематических групп слов.* Изучение тематических групп слов удобно тем, что при этом легко проводить разнообразные виды

упражнений по развитию речи учащихся, начиная с записи слов в словарики и кончая постановкой связных высказываний.

3. *Ведение индивидуальных словариков* – очень важная часть лексической работы в школе, так как с этого начинается воспитание навыков самостоятельной работы с печатными словарями.
4. *Организация высказываний на уроке на определенную тему* (связанных с определенной пьесой, произведением, с изучением родного края, с историей).

Обычно в словарной работе знакомство со словом проходит по крайней мере через три стадии: 1) выяснение значения слова; 2) знакомство с правилами употребления слова (предупреждение возможных ошибок в образовании падежных или других форм; в согласовании слова с другими словами; в управлении в составе подчинительных словосочетаний); 3) показ стилистического своеобразия употребления данного слова.

IV. Рекомендації щодо підготовки і проведення уроків польської мови

Temat lekcji: musi być sformułowany na początku lekcji. Odstępstwo od tej zasady może wystąpić na lekcji problemowej. W tym wypadku na początku lekcji zostaje postawiony problem, który uczniowie mają rozwiązać, natomiast temat zostaje sformułowany później.

Cele lekcji: poznawczy (który prowadzi do powiększenia wiedzy ucznia), kształcący (który doskonali jego umiejętności), wychowawczy (ma za zadanie rozwijać osobowość uczniów, pogłębiać ich świadomość językową, a także rozumienie podstaw humanistycznych)

Metoda nauczania: problemowa, podająca, oglądowa, heurystyczna

Pomoce naukowe: materiał do pracy – teksty, ćwiczenia z podręcznika, diagramy, mapa, plansze

Przebieg lekcji

(z podaniem czasu przeznaczanego na poszczególne etapy pracy)

Struktura lekcji zależy od typu lekcji ze względu na ich funkcję dydaktyczną:

- opracowanie nowego materiału;
- utrwalenie wiadomości i umiejętności;
- kontrolowanie i sprawdzanie stopnia opanowania materiału

I. Wprowadzenie. Stworzenie sytuacji problemowej. Rozwiązanie problemów.

II. Opracowanie nowego materiału.

III. Utrwalenie materiału. Na tym etapie lekcji mogą być zastosowane różne formy organizacyjne:

- praca zbiorowa, czyli praca z całą klasą;
- praca w zorganizowanych stałych zespołach uczniowskich;
- praca w grupach jednorazowo zorganizowanych;
- praca indywidualna (każdy z uczniów samodzielnie wykonuje odrębne zadanie);
- praca jednostkowa (każdy z uczniów wykonuje jednocześnie to samo zadanie).

IV. Kontrola osiągnięć uczniów. Funkcja kontroli: w stosowaniu do ucznia kontrola pełni funkcję motywacyjną – wyrabia jego poczucie obowiązkowości, mobilizujące do systematycznej pracy; dla nauczyciela jest podstawą diagnozy w zakresie efektywnego stosowania przez niego sposobów pracy s kierunku dalszych stsań, a równiż podstawą wystawienia oceny uczniom. Cechy kontroli: kontrola powinna być: a) prowadzona systematycznie, tzn. Równomiernie prowadzona w przeciągu roku; b) bieżąca, okresowa i roczna; c) zróżnicowana pod względem formy (wyprtacowania pisemne, recytacja); d) pozytywnie przyjmowana przez ucznia jako miernik ich osiągnięć. Rodzaje kontroli: 1) kontrola *ustna* (zadawanie pytań na które uczniowie ustnie odpowiadają). Kontrola ustna ma miejsce na: a) lekcjach wprowadzenia nowego materiału w części początkowej lub w końcowej; b) lekcjach powtórzeniowych, przeznaczonych w całości na powtórzenie i jednocześnie kontrolę. 2) *wypracowania* (opowiadanie twórcze i odtwórcze, list, charakterystyka,

opis, sprawozdanie, reportaż, notatka, referat); 3) *dyktanda*; 4) *kartkówki* (5–10 min.); 5) *testy*; 6) *recytacja*; 7) *czytanie*.

V. *Zadania domowe*. Ćwiczenia różnego typu: ortograficzne, gramatyczne, stylistyczne (wypracowania stylistyczne).

W ciągu lekcji można stosować takie formy nauczania jak dialog, dyskusja, słuchanie ze zrozumieniem, czytanie tekstów i ich tłumaczenia.

Словник найбільш вживаних польсько-українських слів і зворотів, які використовуються на уроці¹

Знайомство

Dzień dobry. Siadajcie.	Добрий день. Сідайте.
Poznajmy się.	Тепер познайомимось.
Nazywam się...	Мене звати ...
Będę was uczyć (uczyła) języka polskiego	Я буду вас вчити польську мову.
Również będę waszym wychowawcą (wychowawczynią).	Одночасно я буду вашим класним керівником.
Kto dzisiaj jest dyżurnym?	Хто сьогодні черговий?

Початок уроку

Proszę zająć swoje miejsca.	Прошу зайняти свої місця.
Usiądź tutaj.	Сідай тут.
Usiądź na swoim miejscu.	Сядь на своє місце.
Teraz sprawdzę obecność.	Тепер перевіримо присутніх.
Kogo dzisiaj nie ma?	Кого сьогодні немає?
Czy ktoś jest nieobecny?	Хто відсутній?
Dzisiaj nie ma...	Сьогодні відсутній...
Czy on (ona) jest chory?	Чи він (вона) хворий?

¹ Словник складено на основі: Iluk J., Jarząbek K. *Polsko-rosyjski słownik wyrażen i zwrotów lekcyjnych*. – Warszawa, 1996.

Dlaczego go (jej) nie ma?	Чому його немає?
Dlaczego nie było cię w ... ?	Чому тебе не було в ... ?
Czy przyniosłeś zwolnienie lekarskie?	Чи ти приніс медичну довідку?
Nie spóźniaj się.	Не спізнюйся.
Dlaczego przychodzisz tak późno?	Чому приходиш так пізно?
Dobrze, ale na przyszłość nie spóźniaj się.	Добре, але більше не спізнюйся.
Jaka jest dziś data?	Яке сьогодні число?
Proszę cię, podejdź do tablicy i napisz słowami datę i temat.	Будь ласка, піди до дошки і напиши дату і тему.

Закінчення уроку

Lekcja jeszcze się nie skończyła.	Урок ще не закінчився.
Do końca lekcji jest jeszcze...	До кінця уроку ще є ...
Mamy jeszcze trochę czasu.	Ще маємо трохи часу.
Proszę o spokój. Jeszcze nie skończyłem.	Тихо. Я ще не закінчив.
Proszę, posiedźcie spokojnie jeszcze chwilę.	Будь ласка, посидьте тихо ще хвилину.
Lekcja dobiega końca, dlatego musimy się pośpieszyć.	Урок скоро закінчиться. Треба поспішити.
Nie zamykajcie jeszcze zeszytów.	Ще не закривайте зошити.
Proszę nie zamykać jeszcze podręczników.	Прошу ще не закривати підручники.
Proszę jeszcze o chwilę uwagi.	Прошу хвилину уваги.
Jestem zadowolony z twojej pracy.	Я задоволений твоєю роботою.
Pracuj tak nadal.	Так працюй і далі.
Jestem zadowolony (niezadowolony) z twojego wypracowania.	Я задоволений (не задоволений) твоїм твором.
Mógłbyś to napisać znacznie lepiej.	Ти міг би написати значно краще.
Zrobimy to ... na następnej lekcji.	Зробимо те ... на наступному уроці.
Do tej rozmowy (do tego tematu)	До цієї розмови (до цієї теми)

powrócimy na następnej lekcji. Czy dzwonek już był? Proszę jeszcze nie wstawać. Jeszcze nie wychodźcie. A teraz przerwa. Dzwonek. Kończymy. Na dziś wystarczy. Lekcja skończona. Już był dzwonek. Wychodzimy na podwórko. Możecie iść na przerwę. Dyżurni, otwórzcie, proszę, okna i przewietrzcie klasę. Kto zetrze tablicę? Niech dyżurny zetrze tablicę. Do następnej lekcji. Do jutra. No to do środy (do następnego tygodnia). Do widzenia. Nie zapomnijcie swoich rzeczy. Proszę nie tak głośno. Nie hałasujcie na korytarzu. Proszę przysunąć krzesła do stolików.	повернемося на наступному уроці. Чи був уже дзвінок? Прошу ще не вставати. Ще не виходьте. А тепер перерва. Дзвінок. Закінчуємо. На сьогодні досить. Урок закінчено. Уже був дзвінок. Виходимо на подвір'я. Можете йти на перерву. Чергові, відкрийте, будь ласка, вікна і провітріть клас. Хто витре дошку? Нехай черговий витре дошку. До наступного уроку. До завтра. В такому разі до середи (до наступного тижня). До побачення. Не забудьте свої речі. Будь ласка, не так голосно. Не шуміть в коридорі. Присуньте, будь ласка, крісла до столів.
--	--

Письмо

Teraz zajmujemy się pisaniem. Nypiszcie te wyrazy (przekłady, zdania) w zeszytach. Ten wyraz napiszemy na tablicy.	Тепер будемо писати. Напишіть ці слова (приклади, речення) в зошитах. Це слово ми напишемо на дошці.
---	---

Przepisujcie uważnie. Zapiszcie to w swoich zeszytach. Wypiszcie nieznane wam wyrazy. Napiszcie wszystkie wyrazy, które rozumiecie. Wykonajcie ćwiczenie pisemnie. Odpowiedźcie pisemnie na pytanie. Zaczynajcie pisać od nowej strony. Zostawcie margines. Napiszcie to najpierw na brudno. Przepiszcie to na czysto. Zrobiłeś błąd ortograficzny. Czy ten wyraz napisałeś poprawnie ? Gdzie jest błąd? Ten wyraz piszemy dużą czy małą literą? Tutaj brakuje jednej litery. Ten wyraz piszemy inaczej. Ten wyraz piszemy przez ... Tutaj wymawiamy ..., ale piszemy Popatrzcie uważnie na tablicę i powiedźcie, czy wszystko jest napisane prawidłowo. Czy te wyrazy pisze się łącznie (oddzielnie, z myślnikiem)? Tutaj powinno być ... zamiast Postaw kropkę na końcu zdania. Postaw ... (wykrzyknik, znak pytania, dwukropkę, średnik, myślnik). Otwórz (zamknij) nawias. Tutaj opuszczono znaki przestankowe.	Перепишуйте уважно. Запишіть це у своїх зошитах. Випишіть невідомі вам слова. Напишіть усі слова, які розумієте. Виконайте вправу письмово. Дайте письмово відповідь на питання. Почніть писати з нової сторінки. Залишіть поля. Напишіть це спочатку на чернетці. Перепишіть на чисто. Ти зробив орфографічну помилку. Чи це слово ти написав правильно? Де є помилка? Це слово пишемо з великої чи з малої букви? Тут не вистачає одної букви. Це слово пишемо інакше. Це слово пишемо з ... Тут вимовляємо ..., але пишемо Подивіться уважно на дошку і скажіть, чи все написано правильно. Ці слова пишуться разом (окремо, через дефіс)? Тут повинно бути ... замість Постав крапку в кінці речення. Постав ... (знак оклику, знак питання, двокрапку, крапку з комою, тире). Відкрий (закрий) дужку. Тут пропущено розділові знаки.
--	--

W tym zdaniu brakuje przecinka przed ... Piszcie tak, abym mógł przeczytać. Piszcie starannie i czytelnie. Zwracajcie uwagę na pismo. Unikajcie poprawek (skreśleń, wymazywań). Nie jestem w stanie odczytać twego pisma. Dzisiaj napiszemy dyktando. Przygotujcie zeszyty (papier) i długopisy. Najpierw posłuchajcie całego tekstu. Posłuchajcie jeszcze raz pierwszego zdania. Będę dyktować po jednym zdaniu. Słuchajcie uważnie i piszcie. Przeczytam cały tekst jeszcze raz, a wy sprawdźcie, czy napisaliście dobrze.	В цьому реченні бракує коми перед ... Пишіть так, щоб я міг прочитати. Пишіть старанно і розбірливо. Зверніть увагу на письмо. Не виправляйте (не скреслюйте, не витирайте). Я не можу прочитати твій почерк. Сьогодні напишемо диктандо. Приготуйте зошити (папір) і ручки. Спочатку послухайте цілий диктандо. Послухайте ще раз перше речення. Я буду диктувати по одному реченню. Слухайте уважно і пишіть. Я прочитаю цілий текст ще раз, а ви перевірте, чи добре написали.
---	--

Аудіювання

Dzisiaj będziecie wykonywać ćwiczenia słuchowe. Posłuchajmy tego nagrania z kasyty. Słuchajcie uważnie. Posłuchajmy rozmowy ... (w biurze informacyjnym, w sklepie, na dworcu). Czy dobrze słyszycie? Słuchajcie, ale niczego nie piszcie. Posłuchajcie ... (całego tekstu, pierwszej części tekstu, ostatniego zdania).	Сьогодні будете виконувати слухові вправи. Послухаймо цей запис на касеті. Слухайте уважно. Послухаймо розмову ... (в довідковому бюро, в магазині, на вокзалі). Чи добре чуєте? Слухайте, але нічого не пишіть. Послухайте ... (цілий текст, першу частину тексту, останнє речення).
---	--

Posłuchajcie ... (wiersza, piosenki, opowiadania). Teraz będziecie słuchać ... (dialogu, rozmowy telefonicznej, dyskusji) między ... i Napiszę na tablicy te wzrazy, których znajomość ułatwi wam zrozumienie tekstu. Tekst zawiera następujące nowe słowa: ... Posłuchajcie jeszcze raz tego nagrania przy otwartych (zamkniętych) książkach. Starajcie się zapamiętać to, co najważniejsze w tym tekście. Postarajcie się zrozumieć ... (główny wątek opowiadania, treść). Słuchając po raz drugi, skoncentrujcie się na pytaniach, które zadaje ... Po wysłuchaniu tekstu po raz drugi będziecie ... (odpowiadać na pytania dotyczące treści, układać plan , prowadzić dialogi na podobne tematy). Zanotujcie w skróconej formie główne myśli zawarte w tym tekście. Słuchając tekstu, zanotujcie ważne fakty, nazwiska, daty. Wysłuchajcie tekstu i przekażcie wiernie jego treść. Przekażcie krótko treść wysłuchanego ... (tekstu, dialogu, opowiadania). Czy wszystko zrozumieliście?	Послухайте ... (вірш, пісню, оповідання). Тепер будете слухати ... (діалог, телефонну розмову, дискусію) між ... і Я напишу на дошці ті слова, які допоможуть вам краще зрозуміти текст. У тексті є такі нові слова: ... Послухайте ще раз цей запис при відкритих (закритих) книжках. Старайтеся запам'ятовувати те, що в тексті найважливіше. Постарайтеся зрозуміти ... (основну думку оповідання, зміст). Слухаючи текст другий раз, зосередьтеся на питаннях, які задає... Після прослухання тексту другий раз, будете ... (відповідати на питання, які стосуються змісту, скласти план, скласти діалоги на подібну тему). Запишіть в скороченій формі основну думку тексту. Слухаючи текст, запишіть важливі факти, прізвища, дати. Послухайте текст і передайте правильно його зміст. Перекажіть коротко зміст прослуханого ... (тексту, діалогу, оповідання). Чи ви все зрозуміли?
--	--

Co dla was jest niezrozumiałe? Jeśli coś jest dla was niezrozumiałe, to pytajcie. Na jakie części można podzielić tekst? Jakie pytania można sformułować do pierwszej części opowiadania? Powiedźcie, kto jest głównym bohaterem utworu, co mówi, gdzie i kiedy. Jak powinna brzmieć prawidłowa odpowiedź? Kto z was odpowiedziałby inaczej?	Що ви не зрозуміли? Якщо щось не розумієте, то питайте. На які частини можна поділити текст? Які питання можна поставити до першої частини тексту? Скажіть, хто є головним героєм твору, що говорить, де і коли? Як повинна звучати правильна відповідь? Хто з вас відповів би інакше?
---	---

Читання

Dzisiaj będziemy czytać nowy tekst. A teraz przeczytajcie tekst samodzielnie. Zaczynamy czytać. Kto zaczyna? Dlaczego nie czytasz? Czytaj, proszę. Przeczytaj najpierw tytuł. Kto jeszcze nie czytał? Czatajcie po kolei. A teraz przeczytamy ten tekst z podziałem na role. Kto chce przeczytać rolę ... Przeczytajmy to razem. Czytaj ... (wolniej, szybciej, głośniej, uważniej). Dobrze. Wystarczy. Chciałbym dzisiaj sprawdzić, jak przygotowaliście w domu czytanie tekstu.	Сьогодні будемо читати новий текст. А тепер прочитайте текст самостійно. Починаємо читати. Хто почне? Чому не читаєш? Читай, будь ласка. Прочитай спочатку заголовок.. Хто ще не читав? Читайте по чергово. А тепер прочитаємо цей текст за ролями. Хто хоче читати роль ... Прочитаймо це разом. Читай ... (повільніше, швидше, голосніше, уважніше). Добре. Вистачить. Я хотів би сьогодні перевірити, як ви приготували читання тексту вдома.
--	---

Zwracaj uwagę na akcent (wymowę). To słowo wymawia się tak: ... Czytałeś ... (dobrze, źle, bez błędów). Czytasz o wiele lepiej. Dziś czytałeś znacznie lepiej niż ostatnim razem. Masz jeszcze trudności z czytaniem. Nauczcie się w domu czytać ten tekst. Chcę wam polecić przeczytanie ciekawego ... (artykułu, bajki, opowiadania).	Звертай увагу на наголос (вимову). Це слово вимовляється так: ... Ти читав ... (добре, зле, без помилок). Читаєш набагато краще. Сьогодні ти читав краще, ніж останнього разу. Ти маєш ще труднощі з читанням. Навчіться вдома читати текст. Я хочу порекомендувати вам цікаву ... (статтю, казку, оповідання).
---	---

Оцінка знань і умінь учнів

Dobrze opanowałeś ten materiał. Powinneś otrzymać Postawiłem ci [Tę ocenę] wpiszę do dziennika. Jutro wam powiem, co dostaliście z pracy kontrolnej. Będę ci pytać w najbliższym czasie. Zastanowię się jeszcze, co ci postawię na koniec lekcji. Twoje wyniki są ... (dobre, słabe). Za ustną odpowiedź otrzymałeś piątkę, a za pracę domową – dwójkę. Bardzo ... (dobrze, źle) odpowiadałeś. Dwójkę dostałeś za odpisywanie od sąsiada.	Ти добре засвоїв матеріал. Ти повинен отримати Я поставив тобі... . [Цю оцінку] я поставлю в журнал. Я завтра скажу, що ви отримали за контрольну роботу. Я буду тебе питати в найближчий час. Я ще подумаю, що поставлю тобі під кінець уроку. Твої результати ... (добрі, погані). За усну відповідь ти отримав п'ятірку, за домашнє завдання – двійку. Ти відповідав дуже ... (добре, зле). Ти отримав двійку за списування у сусіда.
---	---

Робота біля дошки

Kto chce iść do tablicy?	Хто хоче йти до дошки?
--------------------------	------------------------

Chodź do tablicy. Kto nie był jeszcze przy tablicy? Masz tu kredę i pisz. Zapiszmy na tablicy wyrazy. Napisz na tablicy temat lekcji. Wszyscy patrzą na tablicę. Proszę popatrzeć na zdania (przykłady) zapisane na tablicy. Poprawcie błędy na tablicy. Czy to słowo (zdanie) jest napisane poprawnie? Jaki błąd zrobiła ...? Jak poprawnie pisze się ten wyraz? Popatrzcie uważnie. Czy są jeszcze błędy na tablicy? Kto zauważył błąd? Czy teraz jest już wstystko dobrze? Przepiszcie to z tablicy. Czytamy zdania z tablicy. Porównajcie tekst w podręczniku z tekstem na tablicy.	Іди до дошки. Хто ще не був біля дошки. Ось тобі крейда і пиши. Запишімо на дошці слова. Напиши на дошці тему уроку. Усі дивіться на дошку. Прошу подивитися на речення (приклад), які записані на дошці. Виправте на дошці помилки. Чи це слово (речення) написано правильно? Яку помилку зробила ...? Як правильно пишеться це слово? Подивіться уважно. Чи є ще помилки на дошці? Хто зауважив помилку? Чи тепер уже все добре? Перепишіть це з дошки. Читаємо речення з дошки. Порівняйте текст у підручнику з текстом на дошці.
--	---

Дисципліна на уроці

Proszę o spokój. Proszę przestać rozmawiać. Nie przekrzykujcie się wzajemnie. Nie przerywajcie mu. Siedźcie cicho. Nie przeszkadzaj pozostałym uczniom. A teraz uwaga. Skoncentrujcie się.	Прошу тишини. Перестаньте, будь ласка, розмовляти. Не перекрикуйте один одного. Не перебивайте його. Сидіть тихо. Не заважайте іншим учням. А тепер увага. Зосередьтеся.
--	--

Proszę uważnie słuchać. Czy ty w ogóle słuchasz? Nie odpisujcie od siebie. Nie zaglądaj sąsiadowi do zeszytu. Nie podpowiadaj. Nikt już nie wstaje z miejsca. Zostań na swoim miejscu. Przestań podpowiadać. Nie spóźniaj się na lekcje. Mówcie pojedynczo. Podnieś rękę. Kto (z was) chce coś powiedzieć, podnosi rękę. Kto (z was) zna odpowiedź, niech podniesie rękę.	Прошу уважно слухати. Чи ти взагалі слухаєш? Не списуйте один в одного. Не заглядай у зошит до сусіда. Не підказуй. Ніхто уже не встає з місця. Залишись на своєму місці. Перестань підказувати. Не спізнюйся на уроки. Говоріть по одному. Підніми руку. Хто (з вас) хоче щось сказати, нехай підніме руку. Хто (з вас) знає відповідь, нехай підніме руку.
--	---

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Методичні рекомендації по складанню програм практики студентів вищих навчальних закладів України / Укладачі О.Є. Пантелеймонов, Л.М. Кохановський. –К., 1996.
2. Текучев А.В. Методика русского языка в средней школе. –М., 1980.
2. Червінська І. Педагогічна практика в початковій школі. –Івано-Франківськ, 2006.
3. Metodyka nauczania języka polskiego jako obcego / Pod red. J. Lewandowskiego. –Warszawa, 1980.
3. Seretny A., Lipińska E. ABC metodyki nauczania języka polskiego jako obcego. –Kraków, 2005.

Рекомендована література для студентів-практикантів

Російська мова

1. Аванесов Р.И. Русское литературное произношение. –М., 1983.
2. Апресян Ю.Д. Лексическая семантика: Синонимические средства языка. –М.,1974.
3. Бондарко Л.В. Звуковой-строй современного русского языка. –М., 1977.
4. Валгина Н.С. Трудные вопросы пунктуации. - М., 1983.
5. Васильев Л.В. Современная лингвистическая семантика. Учеб.пособ. –М., 1990.
6. Граудина Л.К. и др. Грамматическая правильность русской речи. М., 1976.
7. Денисов П.Н. Лексика русского языка и принципы ее описания. – М., 1980.
8. Кузнецова Э.В. Лексикология русского языка. –М.,1982.
9. Лингвистический энциклопедический словарь. М.,1990.
10. Новиков Л. А. Семантика русского языка. –М.,1982.
11. Немченко В.Н. Современный русский язык. Морфемика, словообразование. 2-е изд. –Н.-Новгород, 1994.
12. Радзиховская В. Морфология современного русского языка. Вводный курс. – М., 2001.
13. Родникова Ж.А. Корректировочный курс по грамматике русского языка. Учебное пособие. –М.,1994.
14. Русистика сегодня. Функционирование языка: лексика и грамматика. Отв. ред. Ю.Н. Караулов. –М., 1992.
15. Толмачева В.Д., Кокорина С.И. Учебный словарь глагольных форм русского языка. –М., 1995.

Польська мова

1. Bartnicka B.(i in.). Uczmy się polskiego. Podręcznik języka dla cudzoziemców, cz. I. –Warszawa, 1994.
2. Biłęńska-Swystowicz Ł. Uczę się polskiego. –Kijów, 1998.
3. Gawdzik W. Ortografia na wesoło. –Warszawa, 1971.
4. Iluk J., Jorząbek K. Polsko-rosyjski słownik wyrażen i zwrotów lekcyjnych. –Warszawa, 1996.
5. Kaleta Z. Gramatyka języka polskiego dla cudzoziemców. –Kraków, 1995.

6. Kita M. Wybieram gramatykę! Tom I. –Katowice, 1998.
7. Kucharczyk J. Zaczynam mówić po polsku. –Łódź, 1992.
8. Kucharczyk J. Już mówię po polsku. –Łódź, 1994.
9. Lipińska E. Z polskim na ty. – Kraków, 2003.
10. Łazarowycz O. Ortografia języka polskiego. –Iwano-Frankiwnsk, 1999.
11. Miodunka W. Uczmy się polskiego (kurs video). –Warszawa, 1996.
12. Nalepińska M. Jak mówić i pisać poprawnie. –Warszawa, 1996.
13. Nowak J. Uczę się ortografii. Zasady pisowni, ćwiczenia, teksty dyktand. –
Warszawa, 1996.
14. Pasieka M. Język polski dla cudzoziemców. Ćwiczenia dla początkujących.
–Wrocław, 2001.
15. Stypka A. Ćwiczenia gramatyczne w klasach 4–8. –Warszawa, 1990.